

JA21: aan de kant of aan de macht

Door [Paul Verburgt](#) - 22 februari 2023

Geplaatst in [JA21 - Verkiezingen](#)

Het Rwanda-plan van een Kamermeerderheid heeft de verhoudingen in de coalitie op scherp gezet. VVD en CDA stemden voor, D66 en ChristenUnie zijn faliekant tegen. Een kabinetscrisis is niet meer uit te sluiten, zeggen insiders.

JA21, de bedenker van het plan, kan in zijn handen wrijven. 'Alles wat de huidige coalitie kan aantasten, is welkom', zei Annabel Nanninga, fractievoorzitter in de Senaat, afgelopen zaterdag in de [krant](#).

Maar is JA21 klaar voor het geval het kabinet valt en komt die mild-rechtse coalitie er dan? Een rechtse Kamermeerderheid voor een asielmotie is immers nog geen rechtse coalitie.

Tussen servet en tafellaken

We lopen over van de plannen, aldus Nanninga. Een woningplan, een stikstofreparatieplan en een asielpun. Allemaal realistisch en niet van het gratis-bier-voor-iedereen-niveau als het OV-plan van GroenLinks en de PvdA.

Het zelfvertrouwen spatte van de pagina's en dat is begrijpelijk. De partij die nu drie zetels in de Kamer heeft, is in de peilingen royaal verdubbeld, bij sommige enquêtebureaus zelfs verdrievoudigd. De groei lijkt er wat uit, maar ongetwijfeld geeft het Rwanda-plan ze weer een zetje.

JA21: aan de kant of aan de macht

Knap gedaan voor zo'n jonge partij, zeker als je de wat troebele geboorte bekijkt. De partij is een late afsplitsing van Forum toen menigeeen die ontspoorde club allang de rug had toegekeerd.

Tegelijkertijd is een partij met circa 10 zetels een middenmoter waarvan er veel meer zijn. Van de categorie tussen-servet-en-tafellaken, te groot om bij een kabinetsformatie (bij voorbaat) genegeerd te worden en te klein om het stempel te drukken.

Preciezer, wil je echt een koerswijziging en een mild-rechtse coalitie, dan moet je de grootste worden. Voor de zekerheid: 40 zetels of meer. Pas dan heb je het initiatief.

Is de top van JA21 zich hiervan bewust? Het lijkt er niet op. We keren terug naar Annabel Nanninga in *de Telegraaf*.

We blijven van ons eigen

Nee, op rechts zag ze geen geschikte fusiepartner om vervolgens met opgetrokken neus de meest voor de hand liggende partij, BBB, van zich af te duwen.

Die partij stemde vaak met de coalitie mee en was eigenlijk gewoon een *one issue*-partij. Een beetje de oude CDA-lijn, een beetje christelijk links. Om vervolgens met het nodige dedain Caroline van der Plas te complimenteren: die deed het heel goed.

Stemgedrag

De feiten zijn anders. Kijk je naar het [stemgedrag](#) bij moties - het moment om als partij te laten zien waar je staat - dan stemmen JA21 en BBB in drie van de vier gevallen hetzelfde. BBB en CDA doen dat minder vaak, in twee van de drie gevallen. En JA21? Heel anders dan BBB en CDA? Nee hoor, deze partij stemt ook in twee van de drie gevallen net zo als het CDA.

En als Nanninga opbiecht dat ze in de Senaat wel eens 'te constructief' was en meestemde met de coalitie teneinde te markeren dat ze echt met Forum had gebroken, dan willen we haar best geloven, maar in de Tweede Kamer stemt haar partij in 75% van de gevallen net zoals Forum.

Het rode potlood

Wat is dat toch? Zodra op rechts enig licht gloort, slijpen ze de rode potloden en gaan heel precies aankruisen wie waarin verschilt. Dan heb je echt geen kaas gegeten van de kern van het politieke bedrijf: machtsvorming. Aannemende dat je niet vanaf de zijlijn je eigen gelijk wil uitdragen.

En dat wil Nanninga niet, zij wil de macht. Ze wil zelfs ooit premier worden.

Dan moet zij en dan moet ook Joost Eerdmans groter denken dan ze nu laten zien. Die eigen partij is leuk, maar in de gegeven verhoudingen kom je er niet mee.

JA21: aan de kant of aan de macht

Anonieme middenmoter

Als JA21 solo aan de volgende Kamerverkiezingen meedoet, zal de partij eindigen in een anonieme middenlaag van het parlement, veroordeeld om af te wachten of de grootste partij (zeg maar de VVD) haar wil spreken over een paar zeteltjes in het kabinet. Een uitnodiging valt niet zomaar op de deurmat. Of denken ze dat de combi GL/PvdA opeens zal wegsmelten?

Ook BBB

Dit geldt overigens ook voor BBB. Die zal wellicht nog wat meer winst boeken dan JA21, maar altijd te weinig om zomaar in een kabinet te komen. De weerzin van 'het brede midden' tegen rechts is daarvoor te groot.

Ook hier: je mag toch aannemen dat ook Caroline van der Plas weet hoe het werkt in Den Haag. Al is twijfel gerechtvaardigd, want meer dan eens heeft ze laten weten dat er geen sprake is van enig voornemen om met andere partijen samen te gaan.

Mild-rechtse alliantie

Het zal wel heel menselijk zijn en een teken van trouw aan de eigen club, maar onzakelijk is het ook. Als je niet *met* elkaar gaat, dan spelen ze je *uit* elkaar.

Eerder al schreef ik voor *Wynia's Week* over een [mild-rechtse alliantie](#) die BBB, JA21 en - electoraal en inhoudelijk erg belangrijk - Pieter Omtzigt zouden kunnen vormen. Daarmee zouden ze in één keer de grootste combinatie in de Kamer kunnen worden en dus het initiatief hebben bij een kabinetsformatie.

Hoe effectief dat kan zijn, blijkt wel uit de [uitspraken](#) van Sigrid Kaag, ook afgelopen zaterdag. Die is als de dood. Ze noemde stemmen op 'nieuwe partijen niet in het landsbelang'. Altijd leuk als je bedenkt hoe nieuwkomer D66 indertijd het vastgeroeste bestel wilde opblazen.

Hoe en wie?

Het hoeft geen volledige fusie te worden; die mislukken doorgaans en kosten bakken interne energie. Tegelijkertijd is een 'verloving' zoals GroenLinks en PvdA aangingen, veel te mager. Het geeft aan potentiële coalitiepartners onvoldoende zekerheid dat ze met één geheel van doen hebben, en terecht. Ook achterbannen zullen het niet begrijpen.

Zo'n alliantie is een politieke partij, een vereniging waarvan BBB en JA21 (in elk geval) lid worden. De alliantie doet aan de verkiezingen mee en treedt eventueel toe tot het kabinet. In de Kamer vormt de alliantie een fractie waarin desgewenst ook smaldelen worden onderscheiden voor de deelnemende partijen.

JA21: aan de kant of aan de macht

De voor partijen en het landsbestuur belangrijkste onderwerpen vormen het programma van de alliantie. Daar hebben ze dan ook gezamenlijke standpunten over, helder voor de achterbannen en helder voor de coalitiecollega's. Op andere onderwerpen hebben de smaldelen relatieve autonomie, zich uitend in vrij stemgedrag. Dat zou de Kamer ook nog eens verlossen van die dodelijke fractie- en coalitiediscipline waardoor Kamerleden veranderen in stemzombies.

Lastig, maar mogelijk

Natuurlijk, het is nieuw en dus lastig. Het vraagt het vermogen om boven de eigen partijgeschiedenis uit te stijgen en de wil om er samen iets van te maken.

Tegelijkertijd zijn JA21 en BBB partijen die niet de last van een lange historie met zich meedragen. Partijen ook die weinig te verdedigen en veel te winnen hebben. En partijen die op hun eentje niet veel verder zullen reiken dan een plek in de parlementaire subtop. *Realpolitiek*, knopen tellen, daar gaat het nu om.

Je zou van een scherpzinnig mens en autonome denker als Annabel Nanninga meer politiek gevoel hebben verwacht. Zo moeilijk is de keuze ook weer niet: aan de kant of aan de macht.

[**Paul Verburgt**](#) schrijft wekelijks in *Wynia's Week* over politiek en samenleving.

Wynia's Week is onafhankelijk, ongebonden en onverstoortbaar. De donateurs maken dat mogelijk. Doet u mee? Doneren kan op verschillende manieren. Kijk [**HIER**](#). **Hartelijk dank!**